

Kloster och konvent

Lars Ladell (red.), *Klostren i Vreta och Askeby 1462. Vilka var nunnorna och hur såg deras värld ut?* Vreta: Föreningen Klosterliv i Vreta, 2018. 39 s.

ISBN 978-91-639-6584-5

Häftet är resultatet av en studiecirkel inom Föreningen Klosterliv i Vreta, där man 2014–2015 studerade ett diplom som det påvliga sändebudet Marinus de Fregeno utfärdade den 5 maj 1462 i samband med att han besökte Vreta kloster. Diplomet meddelar plenaravlat till alla nunnorna, som uppräknas vid namn. Häftet innehåller en svensk översättning av diplomets och av ett motsvarande utfärdat 28 maj 1462 för Askeby kloster samt fyra korta studier författade av utgivaren. Detta är ett gott exempel på det folkbildande arbete som utförs i klosterföreningar runtom i Sverige, men en brist är att litteraturförteckningen saknar mycket som hade varit relevant, bl.a. *Fokus Vreta kloster* (2010), *Avlatsbrevet från Västgötadelen av Skara stift* (2006) och *Diplomata novevallensia: The Nydala charters 1172–1280* (1994). Det lokala behöver en vidare horisont för att bli fullt begripligt.

Hanna Menander, *Den goda döden. Arkeologiska studier av gravar och begravningspraxis i S:t Olofskonventet i Skänninge*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2017. 253 s., ill.

ISBN 978-91-506-2669-8

Avhandlingen bygger på arkeologiska undersökningar av det dominikanska brödrakonventet S:t Olof i Skänningen, huvudsakligen genomförda åren 2004–2006 men även senare, samt skriftligt och jämförande material. Kapitlen behandlar i tur och ordning: Monastisk kultur i urban miljö, Gravskick, Gravvar och rumslig praktik, De gravlagda i skriftligt källmaterial och Det dominikanska kyrkorummet.

Ragnar Svenserud (red.), *Visby, världen och Guds rike. Dominikanernas tid på Gotland*.

Visby: Gotländska kyrkohistoriska sällskapet, 2018. 148 s., ill.

ISBN 978-91-639-7001-6

De flesta artiklarna i boken har sitt ursprung i ett seminarium som hölls senhösten 2016 för att uppmärksamma dominikanernas tid på Gotland. Innehåll: Sven-Erik Pernler, "Dominikanernas 300 år på Gotland"; Lars Kruthof, "Dominikanerna i Visby och deras kyrka"; Per Widerström, "Den arkeologiska undersökningen av dominikanernas konvent i Visby"; Ebbe Klint & Åke G Sjöberg, "Musikskådespelet Petrus de Dacia – när det begav sig!"; Nils Blomkvist,

”Nya synpunkter på vår förste författare”; Stephan Borgehammar, ”De svenska dominikanernas predikan”.

Kyrkomusik

Mattias Lundberg, *Martin Luthers egna toner och ord om musik. Källtexter rörande musiken i Wittenbergreformationen i översättning med kommentar och analys*. Skellefteå: Artos, 2017. 144 s., notexempel. ISBN 978-91-7777-032-9
Innehåll: Del I: ”Utmärkande drag i Luthers musikaliska teori, praxis och tänkande”. Del II: ”Texter i översättning”.

Kyrkobyggnader och kyrkokonst

Magdalena Hillström, Eva Löfgren & Ola Wetterberg (red.), *Alla dessa kyrkor. Kulturvård, religion och politik*. Göteborg: Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet, 2017. 324 s., ill. ISBN 978-91-8810-106-8 (tryck), 978-91-8810-107-5 (pdf)
Denna antologi behandlar aktuella frågor rörande Svenska kyrkans kyrkobyggnader i spänningsfältet kulturvård–religion–politik. 16 artiklar av 12 olika författare har sorterats in under följande rubriker: Utblickar mot Europa; Staten, Svenska kyrkan och kyrkobyggnaderna; Svenska kyrkor i förändring. Boken finns tillgänglig som pdf.

Lena Liepe, *A Case for the Middle Ages. The public display of medieval church art in Sweden 1847–1943* (KVHAA Handlingar. Antikvariska serien, 55). Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, 2018. 263 s., ill. ISBN 978-91-7402-461-6
Den rikt illustrerade boken redovisar och diskuterar hur kyrkokonst har ställts ut på svenska museer. Museer och utställningar som behandlas är bl.a. Historiska museet i Stockholm (som under den undersökta perioden befunnit sig i flera olika lokaler), Lunds universitets historiska museum med domkyrkomuseet, Smålands fornsal i Växjö samt tillfälliga utställningar i Strängnäs, Härnösand, Malmö och Göteborg 1910–1923.

Erik Långström, *Biblia Pauperum. Målningarna i Husaby* (Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie, 88). Skara: Skara stiftshistoriska sällskap, 2016. 144 s., ill. ISBN 978-91-8668-132-6
Målningarna i Husaby kyrka härrör från 1400-talets slut. De i koret är bevarade i någorlunda ursprungligt skick medan de i långhusvalven till största delen är nyskapelser i medeltida stil utförda av konstnären och konservatorn C. W. Petterson åren 1901–1902. I denna vackert producerade bok återfinns på varje uppslag en detalj av målningarna på högersidan och en meditativ text svarande mot målningen på den motstående vänstersidan.

Sven Rosborn, *På upptäcktsfärd i kyrkornas värld*. [Malmö]: Petesso, 2017. 204 s., ill. ISBN 978-91-984279-0-5
Boken är tänkt att vara en inspirations- och kunskapsbok för en intresserad allmänhet samt för studiecirklar. Kapitlen behandlar en kyrkas byggnadsdelar och

dess omgivande kyrkogård men även gångna tiders kristna seder och riter. Ett kort avslutande kapitel tipsar om var man kan hitta mer information. Författaren är arkeolog och kulturhistoriker.

Christina Sandquist Öberg, *Senmedeltida textskatt i Uppländska kyrkor. Samliga bevarade språkband med kommentarer och analyser* (KVHAA Handlingar. Historiska serien, 34). Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, 2017. 406 s., ill. ISBN 978-91-7402-454-8

Christina Sandquist Öberg, som efter flera års arbete 2013 kunde publicera en ny utgåva av den för svensk senmedeltida kyrkokonst så viktiga *Biblia pauperum* – med faksimil av blocktryck från 1400-talets mitt, svensk översättning och kommentarer – har sedan på grundval av de vunna erfarenheterna tagit sig an samtliga bevarade språkband i Uppländska kyrkor, analyserat, ederat och översatt dem. Det har varit ett grannlaga arbete med tanke på att de ofta är illa bevarade, ibland hårt och felaktigt restaurerade. Bokens Del I (s. 13–74) redogör bl.a. för forskningsläge, språkbandens förlagor, texttyper och funktion samt deras fördelning kronologiskt och på olika målar-skolor. Del II (s. 77–356) innehåller själva textutgåvan ordnad efter kyrkornas namn i alfabetisk ordning. Del III (s. 359–393) utgörs av ett register över språkbandstexterna. Boken avslutas med en utförlig bibliografi.

Liturgik

Gunilla Björkvall, Olle Ferm & Mia Åkestam (red.), *The Torstuna Missal. A Dominican Manuscript Produced in 14th Century France and Its Fate in Sweden* (Sällskapet Runica et Mediaevalia. Facsimilia, 1). Stockholm: Sällsk. Runica et Mediaevalia, 2017. 246 s., ill. ISBN 978-91-88568-69-4

Förutom en faksimil av de bevarade sidorna av Torstunamissalet jämte en transkription av deras textinnehåll, utförd av Gunilla Björkvall, innehåller volymen belysande artiklar av Tim Bolton, Mia Åkestam, Karin Strinnholm Lagergren, Gunilla Björkvall, Herman Bengtsson, Ole Ferm, Jan Brunius, Ann Catherine Bonnier, Per Vikstrand och Per-Axel Wiktorsson.